

Az egyetemi könyvtári terek stratégiai fejlesztése

Első pillantásra ironikusnak tűnhet, hogy a digitális korban az egyetemi könyvtárak jelentős mennyiségű időt és erőfeszítést szentelnek a fizikai terek stratégiai fejlesztésére, azonban a könyvtárak fizikai terének még ma is nagyon fontos a szerepe a tanulásban, oktatásban és kutatásban egyaránt. Ugyanakkor a könyvtárak számára kifizetődő lenne olyan új tanulási terekre vonatkozó stratégia kidolgozása, amely figyelembe veszi az elmúlt évek technológiai fejlődését és jól illeszkedik az egyetem intézményi szintű stratégiájába is.

Történeti áttekintés

Az 1990-es évek előtt az Egyesült Államok és az Egyesült Királyság egyetemi könyvtáraiban a „tér” kérdésének csak olyan szempontból tulajdonítottak jelentőséget, hogy legyen elegendő hely a növekvő gyűjteményeknek. A tanulási és kutatási terek kevés figyelmet kaptak. A felsőoktatási könyvtárakra vonatkozó 1993-as *Follett-jelentés (The Follett Report)* volt az egyik első, amely rámutatott arra, hogy az egyetemi könyvtárak fejlesztésében a terek is fontos szerepet játszanak, mivel a könyvtá-

rak nem tudnak lépést tartani az egyre növekvő hallgatói létszámmal. Az ezredfordulótól a technológiai változásoknak köszönhetően az egyetemi könyvtárak funkciója és fizikai valójának szerepe kérdőjeleződött meg. Ennek megfelelően a 2010-es évek szakirodalmában már a következő pontok vizsgálatának szükségessége is megjelent:

- a tanulási terek felmérése;
- intézményi szintű stratégiai megközelítésmód kidolgozása;
- a mobiltechnológiák hatása;
- a közösségi tanulási terek iránti igény felismerése;
- tanulási és oktatási innovációk;
- a hallgatók elvárásai.

A jelenlegi helyzet

Az utóbbi években az egyetemi könyvtárak már sokkal inkább stratégiai szempontból közelítették meg a terek tervezését és használatát. Korábban sokáig az „egyetem szíve” státuszt élvezhették, azonban ezt ma már nem lehet magától értetődőnek tekinteni. Szükség van arra, hogy a fenntartó felé demonstrálják értéküket és fontosságukat. Emiatt vált lényegessé a könyvtári tereket is érintő stratégiai tervezés, amely része a nagyobb, intézményi szintű stratégiának. Egyre több könyvtáros érti meg ennek jelentőségét a tanulási terek kérdésében, és nem csak a helykihasználásra és a pénzügyi hatékonyságra vonatkozóan. Intézményi szinten kell a tanulási terek „hálózatát” kezelni a hallgatói igényekre fókuszálva, azonban a könyvtáraknak ebben aktív szerepet kell vállalnia.

A *DEGW*, londoni székhelyű tanácsadó vállalat által kidolgozott „Learning Landscape” megközelítésmód a rendelkezésre álló összes tanulási lehetőséget – legyen az akár formális vagy informális, fizikai vagy virtuális, specializált vagy többcélú – integrálja. A *DEGW* és a *Lincolni Egyetem*, több más egyetemmel karöltve az Egyesült Királyságban végzett tanulmányt erről a megközelítésmódról. A projektben részt vevő egyetemek felismerték a változtatások szükségességét és nemcsak abban, hogy a tanulási terek fontosságát elismerjék, hanem abban is, hogy az egyes, egymástól túlságosan elkülönült szervezeti egységeket a kérdéses témában együttműködésre bírják. Azonban ez csak egy a pozitív példák közül, egyre több a jó gyakorlat nemcsak az Egyesült Királyságban és az Egyesült Államokban, hanem globális szinten is.

Esettanulmány: Pilkington Könyvtár, Loughborough-i Egyetem

Az esettanulmány célja annak bemutatása, hogy egy egyesült királyságbeli (Loughborough) egye-

Beszámolók, szemlék, referátumok

temi könyvtár hogyan tudta úgy kialakítani a könyvtári terekre vonatkozó stratégiáját, hogy az a szélesebb körű egyetemi stratégia szerves része lett. A *Loughborough-i Egyetem* 162 hektárnyi területével Nyugat-Európa legnagyobb kampusza. Ebből a négyzetes könyvtár 9 161 négyzetmétert foglal el. Szükség is van a hatalmas területre, mivel az egyetemen 15 000 hallgató tanul.

2014-ben a könyvtár úgy döntött, hogy felülvizsgálja a stratégiáját, azon belül a terek használatát. A döntés fő oka az volt, hogy az egyetem maga is egy új, átfogó stratégiát dolgozott ki. Az egyetemi szintű szándék a tanulási terek vonzó közösségi terekké alakítása volt, ahol a hallgatók, a munkatársak és a látogatók tanulhatnak, pihenhettek. A szélesebb körű, egyetemi szintű, a tanulási és oktatási terekre vonatkozó stratégia kidolgozásában speciális tanácsadói teendőket látott el a könyvtár. Ezen belül az informális tanulási terek bővítésében és az új, londoni kampusz könyvtárának és informális tereinek kialakításában is meghatározó szerephez jutott.

A könyvtári stratégia kialakításakor három fő területre, a könyvtár három fő erőforrására koncentráltak: a könyvtár munkatársai, a digitális erőforrások és a fizikai tér. Ennek megfelelően három munkacsoport jött létre, és igyekeztek minél több embert bevonni a munkába, mivel így a könyvtár az ötletek szélesebb palettájából profitálhatott. Három hónapja volt a munkacsoportoknak az irányelvek meghatározására. Fontos szerep jutott az évek során összegyűjtött, a fizikai térre vonatkozó, különféle felmérésekből származó adatoknak. A korábbi években többször is megkérdezték a hallgatókat például arról, hogy melyik a kedvenc helyük a könyvtárban és miért, mennyi időt töltenek az egyes helyeken. Ezen kívül a munkacsoport például olyan ötletfák létrehozására kérte a hallgatókat, amelyeken azt írják le, milyennek szeretnék

látni a könyvtár tereit 2020-ban. Egy SWOT analízist is készítettek a csoport tagjai, melyben feltüntették a könyvtári terekre vonatkozó erősségeket, gyengeségeket, lehetőségeket és veszélyeket. Mindez nagymértékben hozzájárult a sikeres stratégia kialakításához.

Azonban nemcsak a munkacsoportok odaadó munkájára volt szükség a folyamat során, hanem a megfelelő vezetésre is. Ők voltak azok, akik az egyes munkacsoportok végső jelentéseit összegyűjtötték, különféle szempontok szerint értékelték és gondoskodtak arról, hogy illeszkedjenek az egyetemi szintű stratégiába.

Konklúzió

Amint azt a Loughborough-i Egyetem könyvtárának példája is jól mutatja, lehetséges egy olyan tanulási terekre vonatkozó sikeres stratégia könyvtárak általi kialakítása, amely erősen támogatja a szélesebb körű intézményi stratégiát. Ehhez a könyvtárosoknak és az egyetem vezetőinek is be kell látniuk, hogy a fizikai terek a digitális korban is rendkívül fontosak az egyetem életében, és szükség van arra, hogy a hallgatói igények alapján kidolgozzák a minden formális és informális, fizikai és virtuális tanulási teret érintő irányelveket, a stratégia kidolgozásában pedig a könyvtárak meghatározó szerepet tudnak vállalni és kell is, hogy vállaljanak a saját jövőjük érdekében.

/MATTHEWS, Graham – WALTON, Graham: Strategic development of university library space: Widening the influence. = *New Library World*, 115. évf. 5–6. sz. 2014. p. 237–249./

(Adolf Adrienn,
ELTE BTK Germanisztikai Intézet Könyvtára)